

เทศน์เช้าวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๕๐

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ธรรมะ เห็นไหม วิสาสะ ภิกษุนี้วิสาสะ ของที่วิสาสะนะเพื่อนกัน เพื่อนกัน
คุ้นเคยกัน เป็นหมู่คณะกัน วิสาสะนี้ไม่เป็นอาบัติ แต่ถ้าไม่วิสาสะนะ ของนี้เราไปหยิบ
ของเขามา เห็นไหม นี่ค่าเกินบาทนะ ถ้าเขาปรับเป็นอาบัติก็เป็นอาบัติ แต่ถ้าไม่เป็นอาบัติ
เห็นไหม นี่วิสาสะ วิสาสะนี้เป็นความสมานฉันท์ ในร่างกายเราถ้าไม่เจ็บไข้ได้ป่วย
ร่างกายเราอยู่สุขสบายมาก แต่ถ้าเราเจ็บไข้ได้ป่วยที่ไหน เป็นจุดเดียวแต่ร่างกายทั้ง
ร่างกายเลยต้องพิการไปด้วย เพราะสิ่งนั้นมันทำให้เราไม่สะดวก เห็นไหม นี่วิสาสะ

แต่ความคุ้นเคย เห็นไหม เวลาความคุ้นเคย ความคุ้นเคยเป็นเรื่องของกิเลสนะ
วิสาสะก็เกิดจากความคุ้นเคยนี้แหละ เพราะอะไร เพราะมันเป็นเรื่องของวินัย เป็นเรื่อง
ความสมานฉันท์ในความเป็นอยู่ แต่ความคุ้นเคยกิเลสจะออกช่องนี้ ช่องของความคุ้นเคย
พอเราคุ้นเคยปั๊บ เราสนิทชิดเชื้อ มันจะทำอะไร โดยความสบายใจ ทำอะไรโดยให้อีกฝ่าย
กระทบกระเทือนกัน

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเวลาเราประพฤติปฏิบัตินะ วิสาสะ
นี่ใช่ เพื่ออะไร เพราะคนเรามีการผิดพลาด ทุกคนการกระทำนี้ด้วยความคาดไม่ถึง
ความคิดไม่ถึง มันจะมีการกระทบกระเทือนกัน ความกระทบกระเทือนกันนี้วิสาสะ
วิสาสะคือว่าให้อภัยต่อกัน

แต่ถ้าเป็นความคุ้นเคยนะ ความคุ้นเคยถ้าเราออกธุดงค์ เห็นไหม องค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าบอกให้ไปแบบนอแรด ไปแบบนอแรดมันจะไม่วิตกกังวล เห็นไหม
ความคุ้นเคยเราไปด้วยกันสองคน หรือพระสององค์ไปธุดงค์ด้วยกัน เวลาจะทำอะไรก็
นึกถึงกัน ต้องมีความรับผิดชอบ รับผิดชอบในหัวใจ ใจ อย่างเช่น เราไปไหนคนเดียว ไป
ในป่าช้าคนเดียว เราจะกลัวมาก ถ้าไปในป่าช้าสองคนเราจะมีเพื่อนแล้ว ความมีเพื่อนอัน

นี่ เห็นไหม นี่มันคุ้นเคย นี่ออกทางเวลามันจะหาเพื่อน หาผู้ที่ปลอบใจนะ แต่ถ้าเวลา
กิเลสมันไม่รับผิดชอบ มันได้แย้งออกไป นี่ความเป็นไป นี่มรรคหยาบมรรคละเอียด
อย่างไร

สิ่งที่เป็นประโยชน์ วิสาสะนี้เป็นประโยชน์นะ เพราะอะไร เพราะคนไม่มีเพื่อน
เป็นไปได้อย่างไร คนเราไม่มีเพื่อนเลยหรือ คนทำความดีนะ กลิ่นของศีลหอมทวนลม
ยิ่งดีขนาดไหน ยิ่งหอมทวนลม คนก็ยิ่งใฝ่หา ยิ่งต้องการ เห็นไหม ยิ่งต้องการเราจะหลีกเลี่ยง
ได้อย่างไร ฉะนั้นขณะที่เรายังต้องการเป็นมรรคเป็นการก้าวเดินอยู่ เห็นไหม การก้าวเดิน
เราต้องหลีกเลี่ยง นี่การหลีกเลี่ยง อยู่ในโคนไม้ อยู่ในที่สงบ มันไม่พอใจหรือ ใจนี้ไม่
พอใจสิ่งต่างๆ อะไรเลย ที่เวลาไปกดดันกิเลสไว้ก่อนนะ ความทำสงบของใจนี้แค่กดดัน
กิเลส

ดูสิ เวลาเราว่าแห้ว เราหงอยเหงา เราต้องการมีเพื่อนคุย ต้องการ เห็นไหม แต่
ขณะที่กิเลสมันว่าแห้วมันทำอะไรล่ะ มันก็หลอกเรา ถ้าเราต้องไปอย่างนั้นๆ มัน
คาดหมายไปหมดเลย แม้แต่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เหมือนกัน
เวลาคาดหมายต้องเป็นอย่างนั้นๆ เห็นไหม เวลาศึกษาธรรมศึกษาด้วยคุณธรรม ศึกษา
แล้วปฏิบัติเพื่อมากคชิกิเลส มากำจัดกิเลส ปฏิบัติมาเพื่อเอามาเป็นเครื่องมือของกิเลส
เห็นไหม

นี่ในพระไตรปิฎกบอกนะ การศึกษาธรรมะ ถ้าศึกษาไม่ดีเหมือนกับจับหฐู
คา จับหฐูคาแล้วถ้าจับไม่แน่น เราจะถอนหฐูคาแล้วดึง มันจะบาดมือเรามากเลย ถ้า
เราจะจับหฐูคาจับให้แน่น เวลาศึกษาปริยัติต้องศึกษาปริยัติด้วยธรรมขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาปฏิบัติต้องปฏิบัติด้วยคุณธรรมของเรา ด้วยคุณธรรมของเรา
ให้มันเกิดด้วยสัจจะความจริง เห็นไหม ถ้ามันสงบให้มันสงบขึ้นมาจากสัจจะความจริง
ถ้าเป็นปัญญาที่เป็นปัญญาของเรา แต่เป็นปัญญากิเลสมันสอดเข้ามา นี่มันจะขัดแย้งกัน
ตรงนี้ ตรงระหว่างกึ่งดีกึ่งสุก มันจะมีปัญหา แต่ถ้ามันดีก็ดี เพราะเรานี้ดีก็ดี กิเลส
มันดีก็ดีเลย เราจะทำให้มันควรแก่การงาน เห็นไหม

ถ้าเป็นปุถุชน เห็นไหม ถ้าเป็นสมาธิขึ้นมา นี่ควรแก่การงาน การมันจะสุข
วิธีการจะสุขแล้วนี่ เราจะหาอย่างไรเพื่อจะประกอบเป็นอาหารขึ้นมา เห็นไหม อย่าง

เนื้อสัตว์ อย่างของต่างๆ เราอุตส่าห์แสวงหามา แต่ถ้าเราไม่ดูแล เราไม่รักษานะ มันเน่าเสียได้ การเน่าเสีย แต่ถ้าเราทำประกอบอาหารขึ้นมา เป็นอาหารขึ้นมา

นี่ก็เหมือนกัน เราหามา นะ เราหามรรค ๘ ความเห็นชอบ ความเพียรชอบ งานชอบ สติชอบ ระลึกชอบ สิ่งที่ชอบเราก็ต้องแสวงหา เริ่มต้นก็ต้องแสวงหามาแล้ว เห็นไหม มรรคเริ่มหยาบๆ ถ้าละเอียดขึ้นมา เราละเอียดขึ้นมา เราหามาแล้วจิตนี้สงบมาก จิตนี้ปล่อยวางมาก มีความสุขมาก แล้วมันก็เป็นอนิจจังนะ มันเป็นอนิจจังเหมือนกับเนื้อสัตว์ที่เราหามา แล้วก็จะเน่าเสียไปนะ นี่จิตถ้ามันดีขนาดไหนมันก็จะเน่าเสียไปนะ ขณะที่เรากำลังเดินอยู่ เพราะมันยังไม่สำเร็จประโยชน์ขึ้นมา

ถ้ามันสำเร็จประโยชน์ขึ้นมา เห็นไหม เราต้องเอามาใช้ประกอบเป็นอาหารขึ้นมา แล้วเรากินเข้าไปในร่างกายของเรานั้นจะเป็นคุณค่าทางอาหารขึ้นมา เห็นไหม ให้อาหารมีอาหารหล่อเลี้ยง พอร่างกายมีอาหารหล่อเลี้ยงขึ้นมา ร่างกายเราก็เติบโตขึ้นมา แล้วก็แข็งแรงขึ้นมา นี่แต่สิ่งที่ได้มา เห็นไหม ความอึดความอะไรมากขึ้นมา สิ่งนั้นเป็นส่วนหนึ่ง อึดมันไปแก้โรคหิวโรคทุกขัง

นี่ก็เหมือนกัน เราทำความสงบของใจ ถ้ามันว่าวุ่น มันขุ่นมัว เห็นไหม มันฟุ้งซ่าน นี่ก็เป็นความทุกข์ ถ้ามันสงบขึ้นมา เห็นไหม พอจิตมันปล่อยวางเข้ามา มันสงบขึ้นมา เวลาหิวอาหารกินเข้าไปมันก็อึดท้อง อึดท้องเดี๋ยวก็ต้องกินอีกใช่ไหม ต้องกินอีก มันต้องรักษาตลอดไป เพราะนี่มันเป็นเรื่องธรรมชาติของโลกเขา แต่เราจะทำอย่างไรให้มันถึงกับอยู่ตัวเลย ถ้าอยู่ตัวเลยมันเป็นไปได้ไหม นี่มรรคละเอียดมันละเอียดเข้ามาอย่างนี้ เห็นโทษความละเอียด เห็นไหม

รูปราคา อรูปราคา เห็นไหม ความว่าง ต่างๆ เราต้องการสมบัติ เห็นไหม คุณิ คุณทั้งหมดปัจจุบันเขาว่า โรคของโรครวย เรามีเงินมีทอง เราทำลายลูกเรา นะ ลูกเราถ้าเราให้มันรู้จักหาอยู่หากินของมัน เห็นไหม โรครวย เราอยากรวยกัน เราอยากมีตั้งค์ เราอยากรวยกัน ถ้าเราใช้เงินทองเพื่อลูกเราเพื่อหลานเรา ใช้เพื่อการศึกษา เพื่อความเป็นอยู่ของเขาโดยผลประโยชน์ของเขา แต่เราให้เขามากเกินไป มันก็เกิดความเสียหายเหมือนกัน นี่เราไม่เห็นโทษของมันไง

นี่ก็เหมือนกัน รูปราคะ อรูปราคะนี้ สมาบัติมันเป็นความว่างมันก็เป็นโทษ เพราะมันเป็นสังโยชน์ มันเป็นราคะ เห็นไหม ถ้าเห็นความโทษอันละเอียด ละเอียด เห็นไหม นี่ความคุ้นเคย ความคุ้นเคยมันเป็นโดยสัญชาตญาณ มันเป็นโดยธรรมชาติของมัน

นี่ร่างกายของเรา เห็นไหม ร่างกายของเรากับมือคุ้นเคยกันใหม่ ร่างกายกับ ศีรษะคุ้นเคยกันใหม่ เพราะอะไร เพราะมันส่งต่อกัน เห็นไหม มือเป็นผู้หาอาหาร หยิบอาหารใส่ปาก ปากก็เอวกลงไปไปตกถึงกระเพาะ มันก็เป็นอาหารแผ่ซ่านเข้าไปเป็นเลือด เป็นอะไรต่างๆ ก็หล่อเลี้ยงร่างกายขึ้นมา นี่ก็เหมือนกัน ความคุ้นเคยระหว่างมือ ระหว่างร่างกายเรา นี่ก็เป็นความคุ้นเคยที่มันสัมพันธ์กัน มันเป็นธรรมชาติของมัน

ความคุ้นเคยของสังคม ความคุ้นเคยของสังฆะ เห็นไหม สงฆ์อยู่ด้วยกัน เหมือนกับอวัยวะเดียวกัน ครอบครัวเดียวกันก็เหมือนอวัยวะเดียวกัน พ่อแม่ลูกก็เหมือน ความคุ้นเคยในบ้าน ถ้าความคุ้นเคยในบ้าน อะไรมันเสียหาย อะไรมันกระทบกระเทือนกันนี้ มันก็ทำให้ร่างกายนั้นมีความกระทบกระเทือนไปด้วย แต่ความคุ้นเคยอย่างนี้มันเป็นความคุ้นเคยของโลกๆ เห็นไหม ความคุ้นเคยของโลกๆ คือว่ามันเป็นอนิจจังนี่ ธรรมะอย่างหยาบๆ

ธรรมะอย่างหยาบๆ ครอบครัวมีความร่มเย็นเป็นสุข พ่อแม่มีความสุข ลูกมีความสุขต่างๆ นี่บุญกุศลคือครอบครัวมีความร่มเย็นเป็นสุข ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่ใช่เงิน นี่เราหาเงินหาทองกันจนเป็นปัญหา มันก็เดือดร้อนกันไปหมด เห็นไหม นี่สิ่งที่เดือดร้อนไปหมดนี่ส่วนหนึ่ง แล้วเวลาชีวิตเราก็เหมือนกัน สิ่งต่างๆ นี่โลกเป็นสภาวะแบบนี้ แล้วสิ่งที่โลกหน้าละ โลกหน้าจิตนี้มันไปไหน จิตเกิดจากไหน เกิดแล้วตายไปอย่างไร ทำไมเราไม่ศึกษาสิ่งนี้ ธรรมะละเอียดเป็นสภาวะแบบนี้ไง

แล้วมันเกิดมาจากไหนละ เกิดมาจากปัญญาละ เกิดมาจากความเห็น เห็นสิ่งต่างๆ ที่มันมีโทษไง ถ้าไม่มีโทษมันปล่อยวางไม่ได้ ถ้าไม่เห็นโทษของมันนะ อย่างโทษของมัน เห็นไหม อย่างเกิดมาเริ่มต้นอริยทรัพย์ มนุษย์สมบัติสำคัญที่สุด เพราะมีเราเราถึงมีสมบัติ เพราะมีเราเราถึงมีสิทธิต่างๆ ตามมาตลอดเลย เราตายลงตม เห็นไหม สิ่งที่เกิดไว้ถ้าเป็นวัตถุก็เป็นมรดกตกทอดต่อไปกับคนอื่น เราจะหมดสิทธิ์ไปเลย เพราะมันอยู่คนละโลก ตายไปแล้วหมดภาระไปแล้ว สิ่งนี้มันภาระ มันเป็นความเห็นใจใหม่ แล้วถ้า

เกิดชีวิตนี้มาจากไหน สิ่งต่างๆ เกิดจากไหน แล้วเรามาทำคุณประโยชน์กับเรา เห็นไหม สิ่งที่มีสมมุติ สมมุติคือว่ามันอยู่กับความจริงของมัน โลกมันเป็นความจริงของมันสภาวะแบบนี้

แต่ใจนี้มันเป็นสิ่งที่ว่ามันมีอยู่แล้วมันต้องต่อไป ธรรมะจะเข้าไปชำระตรงนี้ไง ถ้าธรรมะเข้าไปชำระตรงนี้ เห็นไหม แม้แต่ความคิดความต่างๆ มันเห็นเป็นเรื่องสัจจะความจริงของสมมุติ สมมุติบัญญัติ บัญญัติธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่บัญญัติ ที่เราศึกษากันนี้เป็นบัญญัติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา นี่เป็นธรรมของเรา ธรรมของเราแล้ว เพราะธรรมของเราแก้กิเลสเรา ธรรมของเราแก้ความลัษณสังขของเร ถ้าแก้ความลัษณสังขของเร เราจะคิดใหม่ นี่มรรคหยาบมรรคละเอียดอย่างนี้ไง ถ้าเรายังติดอยู่ เราศึกษาแล้ว เราได้แล้ว เห็นไหม

ดูอย่างวิชาการสิ นี่ธรรมะเป็นอย่างนี้ ปล่อยวางแล้วก็ปล่อยวาง ปล่อยวางโดยกิเลสหลอกก็มี แล้วจะยึดธรรมะเกินไปก็ยึดเป็นกรอบ เห็นไหม มันติดกรอบอยู่ คนเราคิดในกรอบ กรอบกิเลสมันเป็นคนสร้างขึ้นมาให้ กรอบความคิดนี้กิเลสสร้างขึ้นมาให้ แล้วเราคิดในกรอบของกิเลส แม้ว่าเป็นธรรมๆ อยู่ นี่ เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันแก้กิเลสได้ไหม เพราะคิดในกรอบ กิเลสมันขี้กรอบไว้ แค่คิดอยู่อย่างนี้ ก็เหมือนอยู่กรงขัง มันไปไหนไม่ได้หรอก เหมือนติดคุกเลย ติดคุกความคิดใจขั้น ๕ เป็นความคิดของเรา แล้วเรติดคุกความคิดของเรา มันจะชำระสะอาดได้อย่างไร

แต่ถ้าเป็นธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นธรรมและวินัย เป็นผู้ชี้ทางเข้ามา เป็นแผนที่เครื่องดำเนิน เห็นไหม เคารพบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าไม่มีธรรมเราก็ไม่มีเครื่องจะให้เริ่มต้นจากเป็นอย่างที่เราคิดขึ้นมา ให้เราเป็นสมบัติขึ้นมา ให้ต่อ ยอดขึ้นมา เห็นไหม ถ้าต่อ ยอดขึ้นมา มันเป็นภาคปฏิบัติแล้ว ภาคปฏิบัติเป็นของเราแล้ว มรรคละเอียดเกิดจากเราแล้ว เห็นไหม

สมาธิก็เป็นสมาธิจริงๆ นะ ไม่ได้เป็นสมาธิแต่ชื่อ ชื่อสมาธิในพระไตรปิฎก เห็นไหม ชื่อสมาธิขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ชื่อสมาธิของครูบาอาจารย์ บอกสมาธิเป็นอย่างนั้น ปัญญาเป็นอย่างนั้น เราก็คิด ปัญญาของเราปัญญากิเลสพาใช้ทั้งหมด

เลย นี่มันไปคุ่นเคยใจ มันไปคุ่นเคยความคิดของตัว กิเลสมันพาให้คุ่นเคย คุ่นเคยกับตัว เรา มันเป็นเรา สรรพสิ่งเป็นเรา นะ ปฏิบัติก็เป็นเรา หัวก็เป็นเรา ทุกซีกก็เป็นเรา ปฏิบัติก็เป็นเรา เวลาภาวนาก็เป็นเรา เป็นเราไปหมดเลย เรานั่นละคือตัวตน เรานั่นละคือกิเลส กิเลสมันสอดเข้ามา เห็นไหม ถ้ามันเป็นเราอยู่ มันก็เป็นสมาธิขึ้นมาไม่ได้

แต่ถ้าเราสงบตัวลง เห็นไหม ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ เห็นไหม ถ้าอุปจารสมาธิ พอจิตสงบขึ้นมาเห็นนิมิตต่างๆ การเห็นต่างๆ การเห็นต่างๆ พอจิตมันออกับรู้ นั่นก็เรา เห็นไหม แต่เราเห็นละ เรารู้ละ เราสัมผัสละ มือเอาอาหารใส่ปากละ ปากได้เคี้ยวกินละ นี่จิตมันเริ่มกิจจญาณ มันมีความเป็นไปของมัน นี่มรรคละเอียด ถ้าปฏิบัติไปจะเป็นอย่างนี้จริงๆ เห็นอย่างนี้จริง การกระทำจริงๆ นี่กิจจญาณในใจเป็นอย่างนี้จริงๆ ไม่ใช่ทำเพื่อสั้นๆ กันว่าปฏิบัติธรรม เพื่อๆ สั้นๆ กันนะ มันไม่ได้เรื่องหรอก

ถ้าเป็นความจริง เห็นไหม กิจจญาณเกิดขึ้นมา นี่สังขญาณ สังขจะความจริง ใจดวงนี้มันโง่ ใจดวงนี้มันโคนหลอก ใจดวงนี้โคนความคิดในกรอบมันหลอก เห็นไหม แม้แต่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันก็หลอกตัวมันเอง มันจะย้อนกลับเข้ามาๆ มันปล่อยวาง

คนนะถ้ามันฉลาดขึ้นมาเห็นโทษใจ เห็นไหม รูปราคะ อรูปราคะนี่สมาบัติมันก็เป็นโทษ ความว่างก็เป็นโทษ เพราะอะไร เพราะใจมันเป็นผู้รู้ว่าง เพราะใจมันเป็นโทษอยู่ เพราะใจมันเป็นกิเลสอยู่ใจมันก็รู้ว่าง มันก็ไปติดความว่างอีก เห็นไหม ความว่างก็เป็นเรา เราใช้สมาบัติ เราก็มีความว่าง มันก็เป็นนิพพานอีก มันก็ไม่ใช่อีกละ นี่ความคิดในกรอบของกิเลสใจ นี่คุ่นเคย ความคุ่นเคยกับกิเลส คุ่นเคยกับเรา

ถ้ามันปล่อยวางปัญญา มันหมุนบ่อยครั้งเข้าๆ จนถึงที่สุดมันต้องสมุจเฉทปหานนะ ตังคปหานคือปล่อยวางชั่วคราว การปล่อยวางชั่วคราวนี่ลมพัดไปมา เห็นไหม พายุเกิดขึ้นมามันก็ต้องดับ สรรพสิ่งเป็นอนิจจังทั้งหมด แล้วมันปล่อยวางชั่วคราว มันปล่อยวางโดยธรรมชาติของเขาแล้ว มันได้ประโยชน์อะไรเราขึ้นมา

ถ้าปล่อยวางโดยเรา เราชำระมัน เราทำลายมัน เราตัดกิเลสออกจากใจนี้ มันปล่อยวางจากใคร ปล่อยวางจากมรรคญาณใจ ปล่อยวางจากจิตของเรา นี่ปล่อยวางไม่คุ่นเคยกับกิเลสของเรา ไม่คุ่นเคยกับความรู้ของเรา ไม่คุ่นเคยกับธรรมขององค์สมเด็จพระ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่คุ้นเคยกับสิ่งใดๆ ทั้งหมดเลย แล้วมันจะเป็นธรรมขึ้นมา ถ้าคุ้นเคยไปแล้วมันจะทำพาให้ติดกับกิเลสตลอดไป เห็นไหม ไม่คุ้นเคยกับสิ่งต่างๆ ทั้งนั้นเลย แล้วมันเป็นธรรมขึ้นมาเอง มันชำระของมันเอง มันเป็นธรรมเอง

ธรรมของใจ ใจเป็นธรรมเองจากหัวใจดวงนี้ เห็นไหม ก็นี่มรรคละเอียดเป็นสภาวะแบบนี้แล้วจะรู้ไปหมดเลย ถ้าไม่รู้แจ้ง ถ้าไม่เป็นสันติภูมิโกจะรู้อะไร ถ้าไม่รู้อะไรแล้วจะไปพูดอะไรมันก็พูดในกรอบของกิเลส กิเลสก็เอาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาอ้างอิง เห็นไหม แล้วก็เชือดคอเรานะ ทำแล้ว ปฏิบัติแล้ว ทุกอย่างสมควรแล้ว ทุกอย่าง... มันก็นอนจมกับกิเลสนี้ มันเลยไม่รู้ตัวเลย

แต่ถ้ามันชำระออกไปๆ เราเป็นคนชำระ เราเป็นคนเห็น เราเป็นคนสมุจเฉทปหาน เราเป็นคนทำลาย แล้วจิตเป็นธรรม ธรรมของเรา ธรรมอันนี้จะเห็นการกระทำของมันแล้ว นี่สมบัติของเรา มันเกิดจากไหนนะ ก็เกิดจากจิตนี้ เกิดจากหัวใจเรานี่ นี่จิตแก้อจิต ธรรมแก้ธรรม ธรรมที่สะอาดชำระธรรมที่หยาบๆ เข้ามาไง ต้องเป็นธรรมที่ละเอียดชำระสิ่งที่หยาบขึ้นมา ปล่อยวางขึ้นมาจนถึงมันเป็นธรรมเสียเอง ใจนี้เป็นธรรมนี้วิมุตตिसุข เอวัง